

JOSEPH PAELINCK (1781-1839). LEVEN EN WERK.

De kunstschilder Joseph Paelinck werd geboren te Oostakker op 20 maart 1781, als zoon van Antoon Paelinck en Jeanne De Winne. Reeds op jeugdige leeftijd toonde hij aanleg voor de tekenkunst. Aldus werd de jongeman opgemerkt door de heer Morel de Boucle, de plaatselijke kasteelheer, die hem de mogelijkheid gunde om tekenlessen te volgen aan de Gentse Academie. Pieter-Frans De Goesin-Verhaeghe, leraar van Paelinck, nam hem vervolgens onder zijn bescherming en liet hem toe z'n artistieke studies ononderbroken te vervolgen. Al was zijn materiële situatie toen verre van benijdenswaardig, toch bleek Paelinck een veelbelovend talent te zijn. Als jonge kunstenaar maakte hij snel vorderingen. Op het Gentse Salon van 1802 behaalde hij reeds een prijs. Hierdoor werden hem de middelen verschaft om naar Parijs te trekken. Door de persoonlijke inzet van Jacques-Louis David, de toekomstige hofschilder van Napoleon, zou Paelinck in 1803 vrijgesteld geweest zijn van de conscriptie of dienst in het Franse leger. Te Parijs bezocht hij het atelier van David. De jonge Paelinck kwam er volledig onder de invloed van het toen heersende Neoclassicisme; in de schilderkunst stond de geïdealiseerde evocatie van episodes uit de klassieke Griekse en Romeinse literatuur en geschiedenis centraal; de kunstenaars dienden hun doeken te bevolken met helden, goden en godinnen uit de antieke wereld. Niettegenstaande hij nu weliswaar leerling van de Neoclassicist David was, bleef Paelinck toch bewondering koesteren voor Rubens en Van Dyck. In 1804 nam hij deel aan de prijskamp welke door de Gentse Academie werd ingericht. Met als gegeven onderwerp "Het oordeel van Paris" (Gent, Museum voor Schone Kunsten) behaalde hij de eerste prijs, nl. een gouden medaille ter waarde van 40 dukaten. Voor de Sint-Baafskathedraal te Gent schilderde hij "De H. Coleta krijgt de toelating van de Gentse schepenen om een klooster op te richten". Op het kasteel van Saint-Cloud, nabij Parijs, schilderde Paelinck het staatsieportret van keizerin Joséphine. Het werd door de Stad Gent besteld als tegenhanger voor het portret van Napoleon door Mvr. Benoist, en was bestemd voor een zaal van het stadhuis (thans in het Museum voor Schone Kunsten). Het werd op het Gentse Salon van 1808 tentoongesteld, samen met een "Kuisse Suzanna", een "Aeneas en Venus", het reeds vermelde "Oordeel van Paris" uit 1804, en een zelfportret.

Ondertussen was Paelinck in 1805 naar Gent teruggekeerd. Door toedoen van de heer De Loose-De Potter werd de kunstenaar voor enige tijd aangesteld tot leraar aan de Stedelijke Academie alhier. Hij kreeg o.a. de opdracht het portret te schilderen van Charles Faipoult, de door Napoleon benoemde prefect van het departement van de Schelde. Nogmaals door toedoen van de heer De Loose, verschaft de stedelijke overheid hem in 1806

Portret van de schilder J. Paelinck, door F.J. Navez, 1826. Brussel, Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België. (Copyright A.C.L. - N° 114888)

vervolgens de mogelijkheid om drie jaar in Italië te vertoeven. Hij verbleef er echter tot in 1812. Ginds ontmoette hij o.a. de schilders J. Odevaere en D. Ingres. In opdracht van Napoleon schilderde Paelinck een thans verloren "Verfraaiing van Rome door keizer Augustus", in het Palazzo del Quirinale te Rome. In 1811 zond Paelinck twee schilderijen naar Gent : een modello voor een "Gekruisigde Christus" en een "Oude man met strohoed, uit de omgeving van Rome". Dit laatste werk schonk hij aan de Gentse Vereniging voor Schone Kunsten. In datzelfde jaar realiseerde hij een groots werk voor de Sint-Michielskerk te Gent, nl. "De ontdekking van het Ware Kruis"; de kunstenaar heeft er het moment in beeld gebracht waarbij de H. Macharius, teneinde het Ware Kruis te onderscheiden van de andere exemplaren die keizerin Helena te Jeruzalem had gevonden, ze door een stervende laat aanraken zodat deze mirakuleus opstaat. Dit grote doek was besteld door de lokale broederschap van het H. Kruis. De kostprijs bedroeg 4.000 frank. Het werd door velen als het meesterwerk van de schilder beschouwd. Het was inderdaad een geslaagde poging om het Neoclassicisme te verzoenen met de grote Vlaamse schilderstraditie. Het schilderij werd dan ook een van de blikvangers op het Gentse Salon van 1812. Het doek kende een dusdanig succes dat de kunstenaar er een aantal kleinere replieken van maakte voor enkele verzamelaars. Op hetzelfde Salon had Paelinck ook nog een "Calvarie" ingezonden, die hij aan de kerk van z'n geboortedorp schonk, en verder nog een modello voor een "Allegorie op de geboorte van de koning van Rome", en een "H. Familie" waarmee hij de heer De Loose bedacht. Op het Gentse Salon van 1814 was de kunstenaar vertegenwoordigd met een "Venus en Adonis", modello's voor "De ontdekking van het Ware Kruis", "Loth en zijn dochters vluchten uit Sodom", "De boodschap des engels", alsook een paar portretten en de reeds in 1812 getoonde "Calvarie" en "H. Familie". In 1814 schilderde Paelinck tevens de portretten van koning Willem I en van diens echtgenote. Hij verbleef nu vaker te Brussel. Hij maakte er kennis met Barbe-Joséphine Maelcamp, een jongedame van goeden huize, met wie hij op 3 mei 1815 in het huwelijk trad.

Ondertussen nam de reputatie van de schilder steeds toe, zowel in binnen- als in buitenland. Ook onder het Hollands bewind. Het ontbrak de kunstenaar geenszins aan officiële opdrachten en eerbetuigingen. Op 21 oktober 1815 werd hij aangesteld tot hofschilder van de koningin der Nederlanden. Baron d'Hoogvorst, burgemeester van Brussel, had hem een atelier ter beschikking gesteld in het stadhuis aldaar, en bestelde hem bovendien een schilderij voor z'n eigen verzameling. Paelinck vervaardigde nog portretten van Willem I en van zijn echtgenote, in meerdere exemplaren, bestemd voor de hoven van Den Haag, Berlijn en Londen; een koningsportret uit 1818 bevindt zich nog in het Brusselse stadhuis, een ander uit 1819 hoort toe aan het Rijksmuseum te Amsterdam. Paelinck diende ook andere leden

J. Paelinck, "De vinding van het ware kruis", 1811. Gent, Sint-Michielskerk. (Copyright A.C.L.-N° 207034)

Van dit werk zijn verscheidene exemplaren op klein formaat bekend, evenwel met varianten in de kompositie (Gent, Museum voor Schone Kunsten; Mons, Sint-Niklaaskerk; Gent, private verzameling).

van de familie der Oranjes te portretteren, w.o. prinses Marianne. Tevens schilderde hij het portret van Lord Clantarty, Engelse ambassadeur te Den Haag, en andere aanzienlijke personages.

In 1816 kwam de uit Frankrijk verbannen David zich te Brussel vestigen. Hij ontmoette er zijn Belgische leerlingen, Navez, Odevaere, en vanzelfsprekend ook Paelinck, die nu permanent in de Zennestad woonde. Onze kunstenaar kocht er zich een groot huis in de Komediëntenstraat. Hij liet er een ruim atelier bijbouwen. Hij had het plan opgevat een enorm doek, dat "De veldslag van Waterloo" moest voorstellen, te realiseren. Doch verder dan enkele voorbereidende studies kwam het eigenlijk niet. Op het Gentse Salon van 1817 ontving Paelinck een medaille voor een "Calvarie", geschilderd voor de kerk van Sleidinge. In 1818 schilderde hij het grote groepsportret van de familie Snoy-Cornet de Grez (kasteel van Bois-Seigneur-Isaac). In 1819 werd zijn doek "De Emmausgangers" in het stadhuis van Gent tentoongesteld. De opdrachtgever ervan, de heer Limnander-Diericx, burgemeester van Evergem, schonk het aan de kerk van zijn gemeente. De schilder gaf een repliekje van dit werk aan de heer De Loose.

In 1820 won Paelinck opnieuw de wedstrijd van de Academie van Gent, met een onderwerp dat ontleend was aan de Ephesiaca van de Griekse auteur Xenophon van Ephese, nl. "De schone Anthia begeeft zich met haar gezellinnen naar de tempel van Diana te Ephese". Met dit bekoorlijke doek (Gent, Museum voor Schone Kunsten), ontving hij nog eens een gouden medaille én een bedrag van 3.000 frank. Het schilderij is inderdaad één van de fraaiste verwezenlijkingen van de meester. Door tijdgenoten werd het dan ook erg geapprecieerd.

Steeds in 1820 werd Paelinck in de Orde van de Belgische Leeuw verheven. Op het Gentse Salon van 1823 behaalde de schilder een zoveelste medaille met z'n "Opschik van Psyché". Het jaar daarop werd dit doek aangekocht door de koning der Nederlanden (thans in het Rijksmuseum te Amsterdam). In 1825 schilderde hij een "Portret van Antoon Sanderus", in opdracht van Karel Van Hulthem (thans in het Oudheidkundig Museum van de Bijloke te Gent). In 1828 borstelde Paelinck een voorstelling van koning Willem I, die een smeekschrift ontvangt van kanunnik Triest, in tegenwoordigheid van schepen Kervyn de Volkaersbeke, ten voordele van de begijnhoven, in 1825 (Gent, Klein Begijnhof, huis v.d. Grootjuffrouw). Uit 1829 dateert het portret van Jozef Van Crombrugge, advocaat en burgemeester van Gent (Oudheidkundig Museum van de Bijloke), alsook dat van Mgr. Nicolas Alexis Ondenard (Namen, Bisschoppelijk Paleis). In 1830 schilderde Paelinck een "Aanbidding der herders" voor de Sint-Catharinakerk van Wachtebeke. Twee jaar later schilderde hij een "Juno", ook weer in opdracht van Van Hulthem (Gent, Museum voor Schone Kunsten). Op het Gentse Salon van 1832 was hij vertegenwoordigd met "De terugkeer van Tobias" (kerk van Sint-Maria-Oudenhove), en een "Dans der

J. Paelinck, "De schone Anthia begeeft zich aan het hoofd van haar gezellinnen naar de tempel van Diana te Ephese", 1820. Gent, Museum voor Schone Kunsten. (Copyright A.C.L.-N° 45742)

muzen". Dit laatste werk werd hem besteld door senator Heyndrickx, voor het salon van diens kasteel te Destelbergen, samen met een "Allegorie van de schoonheid", "Apollo en enkele muzen", en "Het oordeel van Midas". Paelinck schilderde nog enkele religieuze onderwerpen, w.o. "Het vertrek van Tobias" (kerk van Opbrakel), "De verering van het H. Hart" (kerk van Rupelmonde), "De Hemelvaart van Maria", (kerk van Muizen), "De vlucht naar Egypte" (Sint-Kathelijnekerk te Mechelen), en enkele portretten (Brugge, Sint-Sebastiaansschuttersgilde).

In de kunstwereld had zich ondertussen een ingrijpende wijziging voorgedaan. Het Neoclassicisme had de plaats moeten inruimen voor de Romantiek. Dit was zeker niet naar de zin van onze kunstenaar. Paelinck poogde zich hoe dan ook min of meer aan de nieuwe stijlrichting aan te passen. Zo schilderde hij "De troonsafstand van keizer Karel V" en een "Keizer Karel stelt de door hem uit Tunis bevrijde slaven voor aan zijn dochter Margareta, te Napels". Doch het mocht niet baten. Op het Brusselse Salon van 1836 werden de beide schilderijen niet bepaald gunstig onthaald, noch door het publiek, noch door de kritiek. Hierdoor teleurgesteld en verbitterd, besloot Paelinck z'n eens zo succesrijke en briljante schilderscarrière op te geven. In datzelfde jaar werd hij nog wel benoemd tot leraar aan de Academie van Brussel. Deze functie bleef hij waarnemen tot aan zijn dood. Op 26 april 1839 werd hij Ridder in de Leopoldsorde. Joseph Paelinck overleed te Elsene op 19 juni 1839. De uitvaart vond plaats in het parochiekerkje van deze gemeente. De leraars van de Brusselse Academie kwamen er hun collega de laatste eer bewijzen.

Tegenwoordig beschouwt men Paelinck zowat als dé vertegenwoordiger van de Gentse Empire-schilderkunst. We kunnen gerust stellen dat hij niet zonder talent was. Z'n werken vertonen alleszins een beheerst vakmanschap; compositie, tekening en koloriet zijn steeds verzorgd en harmonisch op elkaar afgestemd. Daarbij komt nog het elegante en zelfs aantrekkelijke karakter dat zo typisch is voor vele van z'n werken.

Door z'n vlijt enerzijds, en door z'n hoge beschermingen anderzijds, wist Paelinck een bevredigende sociale en materiële status te bereiken.

Mede door studiereizen naar Parijs en Rome, en door contacten met erkende meesters zoals David en Ingres, kon Paelinck z'n artistieke bagage verruimen. Zijn werken werden regelmatig tentoongesteld, vooral op de Gentse en Brusselse Salons. Het succes kwam vroeg en haast vanzelfsprekend. De kunstenaar liet een vrij aanzienlijke produktie na, al bestaat deze bijna uitsluitend uit historiestukken en portretten. Zijn werken zijn echter weinig vertegenwoordigd in de musea (uitgezonderd de Gentse). In kerken en in private verzamelingen treft men er wel meer aan.

Onder de leerlingen van Paelinck rekenen we H. De Coene (1789-1866), Th. J. L. Geirnaert (1791-1859), Ch. Picqué (1799-1869), F. Bodumont (1808-1829), F. De Vigne (1806-1862), E. De Biefve (1809-1882), en zelfs

J. Paelinck, "De aanbidding der herders", 1830. Wachtebeké, St.-Catharinakerk.
(Copyright A.C.L. - N° 80781)

de tweede vrouw van de meester : Louise-Françoise Horgnies (°1805); in 1829 wist zij een prijs te behalen met haar schilderij "De H. Cecilia" (Gent, Museum voor Schone Kunsten), waarvan de elegante en geïdealiseerde stijl verwant is aan deze van de werken van haar echtgenoot. Tenslotte nog iets over Paelinck als verzamelaar. Gedurende z'n hele loopbaan verwierf hij tal van oude boeken, prenten en manuscripten. Hij bezat o.a. 178 originele gravures van Albrecht Dürer. De gehele collectie werd in 1860 te Brussel geveild en bracht toen zo'n 60.000 frank op.

D. VERVENNE

SELECTIEVE BIBLIOGRAFIE

- Alvin, L., *Compte-rendu du Salon d'exposition de Bruxelles*, Brussel, 1836, pp. 307-314
- Annales Beligiques des Sciences, Arts et Littératures, vol. I (1818), pp. 88-89, vol. IV (1819), pp.20-41
- Bast, L. De, *Annales du Salon de Gand et de l'école moderne des Pays-Bas*, Gent, 1823, passim
- Bénézit, E., *Dictionnaire critique et documentaire des peintres ...* vol. VIII, Parijs, 1976, p. 79
- Berko, P. & V., *Dictionnaire des peintres belges nés entres 1750 & 1875*, Brussel-Knokke-Zoute, 1981, p. 512
- Busscher, E. De, *Précis historique de la Société Royale des Beaux-Arts et de Littérature de Gand, de 1808 à 1845*, Gent, 1845, passim
- Claeyss, P., *Les expositions d'art à Gand, 1792-1892. Essai historique*, Gent, 1892, passim
- Claeyss, P., *Mémorial de la ville de Gand, 1792-1830*, Gent, 1902, passim
- Coekelberghs, D., *Les peintres belges à Rome de 1700 à 1830*, Brussel-Rome, 1976, pp. 246-251, 460-461
- Denecker, H., *De schilderkunst van de 19de en 20ste eeuw*, in : Gent, Duizend Jaar Kunst en Cultuur, vol. I, Gent, 1975, pp. 295, 309
- Fierens, P., *La peinture au dix-neuvième siècle*, in : L'Art en Belgique, Brussel, s.d., pp. 439-440
- Flippo, W.G., *Lexicon of the Belgian romantic painters*, Antwerpen, 1981
- Goethals, F.-D., *Histoire des Lettres, des Sciences et des Arts, en Belgique (...)*, vol. II, Brussel, 1840, pp. 436-452
- Heins, M., *Paelinck*, in : Biographie Nationale, vol. XVI, Brussel, 1901, kol. 448-452
- Immerzeel, J., *De levens en werken der Hollandsche en Vlaamsche kunstschilders (...)*, vol. II, Amsterdam, 1843, pp. 290-292
- Jardin, J., *Du, L'art flamand*, vol. III, Brussel, 1897, pp. 117-120
- Kervyn de Volkaersbeke, *Les églises de Gand*, vol. II, Gent, 1858, pp. 90-91, 331, 358
- Lemonnier, C., *Histoire des Beaux-Arts en Belgique*, Brussel, 1881, passim
- Messager des Sciences Historiques de Belgique, jg. 1839, pp. 308-310 jg. 1860, pp. 520-521

J. Paelinck, "Juno", 1832. Gent, Museum voor Schone Kunsten. (Copyright A.C.L.-
N° 50127)

- Nagler, G.K., *Neues Allgemeines Künstler-Lexikon (...)*, vol. XII, Leipzig, 1835-1852, pp. 17-18
  - Siret, A., *Dictionnaire des peintres (...)*, vol. II, Brussel-Parijs-Leipzig-Londen, 1883, p. 122
  - Sunaert, A.P., *Catalogue descriptif du Musée de la ville de Gand (...)*, Gent, 1870, pp. 99-101, 145, 148-149
  - Thieme, U & Becker, F., *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler (...)*, vol. XXVI, Leipzig, 1932, p. 134
  - Vanderhaeghen, F., *Bibliographie gantoise*, vol. IV, Gent, 1862, passim
  - Wilenski, R.H., *Flemish painters 1430-1830*, vol. I, Londen, 1960, pp. 435, 437, 438, 618
  - Wurzbach, A. Von, *Niederländisches Künstler-Lexikon (...)* vol. II, Wenen-Leipzig, 1910, p. 297
-

VERSCHENEN

“Postgeschiedenis en Postmerken van Oostakker/Sint-Amandsberg. Deel I : Oostakker (89 blz.)

Te bekomen door overschrijving van 225 fr. op de Rekening Nr. 443 959 498 949 van “Fisto” Gent met vermelding “Studie Oostakker”.

Als aanvulling op het berichtje over “Een Gentenaar in Parijs” in ons mei-nummer (p.188) kunnen wij mededelen dat dit boek te bekomen is door overschrijving van 220 fr. op PCR 000-0408454-84 van de auteur Karel Haerens - Gent.

OPROEP AAN ONZE LEZERS

Om te kunnen voldoen aan de talrijke vragen naar oude nummers van ons tijdschrift “Ghendtsche Tydinghen”, doen wij beroep op uw medewerking om afstand te doen van nummers of jaargangen die niet meer worden gebruikt.

Een overeen te komen vergoeding voor deze vriendendienst kan desnoods overwogen worden.

De inlevering gebeurt op het Documentatiecentrum (Convent Engelbertus, Groot Begijnhof, huis nr. 46, Sint-Amandsberg), alle zondagen van 10 tot 12u.

Het D.C. is gesloten op feestdagen en in de maanden juli en augustus.

Wij danken u vooraf voor uw geste.

De bibliothecaresse,
Mevr. Van Geluwe-Eggermont A.